

En profession uden stolthed?

Af Ulla Odgaard, ph.d. i forhistorisk arkæologi

Alt for ofte må danske arkæologer gå på kompromis med deres professionelle stolthed, fordi der er for få midler til at gennemføre forsvarlig, professionel arkæologi. Denne uacceptable situation kan ændres, hvis vi som profession bekender os til et fagligt kodeks med kvalitetskrav til arbejdet. Et sådant regelsæt er allerede udarbejdet af European Association of Archaeologists i "The EAA code of Practice", der er et kodeks for, hvorledes professionel arkæologi tilrettelægges og udføres, og bl.a. også stiller krav om, at der altid følger forskningsmidler med, når der foretages arkæologiske udgravninger.

Vores fag har gennem de sidste 100 år været inde i en rivende udvikling, og samfundet har valgt, at arkæologi – fra at have været en godsejer hobby – er et universitetsfag med en efterhånden stor faggruppe. Moderne teknologi og teoridannelse har gjort det muligt at gøre nye landvindinger indenfor den arkæologiske forskning, og international inspiration og samarbejde er i dag en naturlig del af det danske arkæologiske miljø.

Når mulighederne gives, markerer dansk arkæologi sig stærkt. Eksempelvis skrev en international evalueringsgruppe i 1997 om Nationalmuseets Marinarkæologiske forskning, at den var førende indenfor international udvikling. Sila – Nationalmuseets center for Grønlandsforskning fik i februar 2003 en tilsvarende meget positiv evaluering, der anbefalede en videreførelse af centeret (evalueringsrapporten kan læses på <http://www.sila.dk/News/Start.html>). Alligevel har det ikke været muligt at skaffe politisk og økonomisk opbakning til at fortsætte disse centre.

Der er altså ikke noget i vejen med potentialet i dansk arkæologi, men rammerne er for dårlige, og ingen vil påtage sig rollen som advokat for arkæologien. Det var den rolle vi tidligere troede Rigsantikvaren udfyldte. Nu er der ikke andre – end os! Hvis vi ikke træder i karakter, risikerer vi, at vores faggruppe bliver reduceret til grave-lakajer – der nok piver lidt – men påtager os

arbejdet med at grave Danmarks fortid væk så hurtigt som muligt – så billigt som muligt.

Den nye museumslov har ikke løst problemerne med hensyn til manglende midler til forsvarlig dokumentation af og forskning i den store mængde af forhistoriske vidnesbyrd, der dagligt destrueres i Danmark (se f.eks. artiklen "Ministre for kultur og magi" i Politiken 01.12.03 af Claus Kjeld Jensen). Kulturarvsstyrelsen har stadig for få penge, og må derfor prioritere urimeligt hårdt, hvilket må være et svært og ubehageligt job?

Intensivt landbrug, skovrejsninger, samt en mangelfuld fredningsindsats er i disse år skyld i hastig nedbrydning af den kulturarv, som skulle have sikret fremtiden viden om f.eks. kulturel diversitet i fortiden. Samtidigt er bevillingsgrundlaget for de arkæologiske undersøgelser i forbindelse med anlægsarbejder så dårligt, at der heller ikke i denne forbindelse kan udføres forsvarligt, professionelt, arkæologisk arbejde.

Derfor møder man ofte en stemning af apati og håbløshed blandt fastansatte arkæologer. Da en kollega på en ældre stenalder-konference for nogle år siden – da talen faldt på ødelæggelsen af vore fortidsminder og bortprioriteringer af arkæologisk dokumentation i denne forbindelse – rejste sig op og sagde, at vi burde udvise faglig ansvarlighed, blev der meget stille i salen. Men denne kollega har jo ret. Vi bør kunne leve op til det faglige ansvar, vi har påtaget os via den kostbare uddannelse samfundet har

spenderet på os. Det er os, der er eksperterne indenfor de forskellige områder af arkæologien, og ligesom andre faggrupper har et ansvar for deres fagområder, så forventer samfundet, at vi tager ansvar for arkæologien.

Det er vores arbejdsmateriale, vores arbejdsfelt og vores karrieremæssige fremtid, der bortgraves, medens vi fortsat ser umælende til. Som faggruppe bør vi som mindstemål kræve, at prioriteringerne foretages på et såkaldt "forsvarligt" grundlag af folk med veldokumenteret forskningsindsigt. De bør overfor faggruppen kunne dokumentere den faglige ansvarlighed i f.eks. – som et ud af talrige eksempler – den hårde bortprioritering i forbindelse med fundet af en meget velbevaret boplads fra ældre stenalder ud for Amager Strand. I denne forbindelse er det også uheldigt, at Arkæologisk Råd nu kun kan rådgive, hvor de tidligere var medbestemmende. Men uanset hvilken forskningsindsigt man har, så står det klart, at der er alt for få penge til at varetage dansk arkæologi på en måde, der lever op til vores nationale og internationale forpligtelser.

I European Association of Archaeologists' "The EAA code of practice", kan man blandt andet læse:

"The archaeological heritage, as defined in Article 1 of the 1992 *European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage*, is the heritage of all humankind. Archaeology is the study and interpretation of that heritage for the benefit of society as a whole. Archaeologists are the interpreters and stewards of that heritage on behalf of their fellow men and women. The object of this Code is to establish standards of conduct for the members of the European Association of Archaeologists to follow in fulfilling their responsibilities, both to the community and to their professional colleagues."

Eksempler fra regelsættet:

2.1 Archaeologists will carry out their work to the highest standards recognised by their professional peers.

2.2 Archaeologists have a duty to keep themselves informed of developments in knowledge and methodology relating to their field of specialisation and to techniques of fieldwork, conservation, information dissemination, and related areas.

2.3 Archaeologists should not undertake projects for which they are not adequately trained or prepared.

2.4 A research design should be formulated as an essential prelude to all projects. Arrangements should also be made before starting projects for the subsequent storage and curation of finds, samples, and records in accessible public repositories (museums, archive collections, etc).

Hele EAA regelsættet kan læses på http://www.e-a-a.org/EAA_Codes_of_Practice.pdf og i "The EAA principles of conduct" <http://www.e-a-a.org/princond.htm>

Et arkæologiske kodeks, der definerer faglige forpligtelser og kvalitetskrav, vil give museumsinspektørerne et redskab og endnu et argument overfor Kulturarvsstyrelsen, når der søges om penge til specifikke projekter. Samtidigt får Kulturarvsstyrelsen et argument over for Ministeriet, der kan anvendes ved forhandlinger om flere penge. Det kan derfor anbefales, at et tilsvarende kodeks udvikles til brug i Danmark. Dette arbejde kunne ske i regi af vores interesseorganisation FaF – Foreningen af Fagarkæologer.

Der er arkæologer nok til at udføre det ekstra arbejde, som vil være resultatet af kvalitetskrav; for der er mange arbejdsløse indenfor faget. Museerne bør få mulighed for at fastansætte alle de arbejdsløse ph.d.ere, magistre, cand.mag.ere og cand.phil.ere. Kun ved at forøge den faglige stab, så der er tilstrækkelig bemanning på museerne, kan et arkæologisk regelsæts kvalitetskrav – om blandt andet forskning i forbindelse med alle udgravningsprojekter – efterleves.

Når det står så ringe til med mulighederne for at udføre arkæologi i Danmark, som tilfældet er, så bærer vi måske selv på en del af skylden. Vi lider enten i tavshed over landets kulturelle tab, eller taler indforstået med kollegerne om at "det er jo det sædvanlige". Men vi er for ydmyge. Når det er lykkedes for biologerne at få omprojekteret et stykke motorvej på Fyn, fordi den ville ødelægge hasselmusens sidste habitat i landet, så er det fordi der er udført et godt lobby-arbejde, som vi kan lære af. Det kræver evne til at formidle problemerne og anvise løsninger, men også professionel stolthed, solidaritet og folkelig opbakning, som er tre områder, hvor vi står alt for svagt. Vi bør styrke hinanden i den opfattelse, at om man er arbejdsløs, studerende, universitetsansat, museumsansat,

ansat i Kulturarvsstyrelsen eller en anden offentlig instans, så tilhører man faggruppen "arkæologer" og har et fagligt ansvar – både over for samfundet og over for kollegerne. Vi har alle mulighed for at bidrage uanset udgangspunkt, f.eks. gennem formidling til offentligheden og ved at deltage i den politiske debat. Nogle få af vores kolleger gør det allerede, men vi andre skal bakke dem op. Hvis det virkelig er en politisk beslutning, at arkæologi skal være et utidssvarende lavprioritets område, så skal det ikke senere komme som en overraskelse for politikerne, at de har frataget os og vores efterkommere muligheder for viden om sammenhænge i fortiden, der kunne have belyst nutiden og fremtiden. De skal vide, at fremtiden bliver fattigere.